

Γεώργιος Μ. Παπαηλιάκης και Άνω Πορρόια Σερρών

Παναγιώτης Χρ. Ζιώγας Δρ Φ., Θεσσαλονίκη 2015,

σχ. 8ο μεγάλο, σελ. 448 (με 11 έγχρωμες ολοσέλιδες φωτογραφίες).

Πολύχρονος ερευνητικός μόχθος του ευφήμως γνωστού Σερραίου εκπαιδευτικού Παναγιώτη Χρ. Ζιώγα, Δρ Φιλ. με πρόσθετες πανεπιστημιακές σπουδές στην Ιταλική γλώσσα και φιλολογία, μάς προσφέρει μια εμπειριστατωμένη μονογραφία για ένα διακεκριμένο Κρήτα, τον Γεώργιο Μ. Παπαηλιάκη, ο οποίος σε κάποια φάση της ζωής του συνδέθηκε στενά με τα Άνω Πορρόια, παλαιό βλαχοχώρι των Σερρών, γενέτειρα του Συγγραφέα.

Ο Παπαηλιάκης, υιός ιερέως, γεννήθηκε στην Κάνδανο Χανίων το 1883 και φοίτησε στο πρωτοποριακό για τον Ελληνισμό Ιεροδιδασκαλείο της Κρήτης στη Μονή Αγίας Τριάδος (Τζακαρόλων) στο Ακρωτήρι Χανίων, για το οποίο ο κ. Ζιώγας εκφράζεται με τους πλέον επαινετικούς λόγους.

Μετά τη διακοπή λειτουργίας της Σχολής με τη λήξη του σχολικού έτους 1904-5, ο Γ.Π. εργάστηκε στο Ειρηνοδικείο Χανίων για ένα έτος και τον Σεπτέμβριο του 1906, με το ενδεικτικό του Ιεροδιδασκαλείου, εγγράφηκε στη Δ' τάξη του Γυμνασίου, που αποτελούσε Τμήμα Παιδαγωγικό, απ' όπου αποφοίτησε το 1908 έχοντας το δικαίωμα να διδάσκει στη Δημοτική Εκπαίδευση.

Το ίδιο έτος, 1908, πήγε στην Αθήνα με σκοπό τη φοίτησή του στο Πανεπιστήμιο, παράλληλα όμως ήρθε σε επαφή με τις αρμόδιες μυστικές υπηρεσίες της Πανελληνίας Οργάνωσης, οπότε και εκδήλωσε ενδιαφέρον για να υπηρετήσει σε περιοχή του τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού.

Έτσι, με στοιχεία ταυτότητας νεκρού Έλληνα οθωμανικής υπηκοότητας και με επίσημο διοριστήριο έγγραφο από τον Μητροπολίτη Μελενίκου, βρέθηκε στα Άνω Πορρόια, όπου υπήρχαν ειδικές συνθήκες ξενόφωνων παιδιών και όπου είχαν εκδηλωθεί πρόσφατα σημαντικά γεγονότα με τη δράση της ρουμανικής προπαγάνδος και την αντίδραση των εκεί βλαχοφώνων.

Ανταποκρίθηκε με ζήλο ως δάσκαλος και διευθυντής στα σχολεία Άνω Πορροΐων με διευρυμένες μάλιστα υπηρεσιακές αρμοδιότητες, λόγω όμως της έντονης πατριωτικής του δραστηριότητας και με αφορμή τη σχολική εορτή του 1908-09 με στοιχεία απαγορευτικά για το ευρύτερο εθνοτοπικό περιβάλλον, συνελήφθη από τις τουρκικές αρχές οπότε και αποκαλύφθηκε η πλαστή ταυτότητά του και με κατηγορία κακουργήματος φυλακίσθηκε, απροσδόκητα όμως μετά από δίμηνο αποφυλακίζεται και απελευνεται στην Αθήνα.

Αργότερα τον βρίσκουμε στη Θεσσαλονίκη όπου έζησε με ποικίλες δραστηριότητες, κυρίως με άσκηση δικηγορίας, είκοσι οκτώ σχεδόν χρόνια, ενώ ενδιάμεσα, τρία χρόνια, βρέθηκε στη Σμύρνη και την Αυστρία. Ας σημειωθεί ότι το 1933 είχε παντρευτεί στο Μόναχο της Γερμανίας τη Βερονίκη φον

Στάιν, κόρη βαρόνου.

Όπως σημειώνει ο συγγραφέας, με εξειδικευμένες μεταπτυχιακές σπουδές για τους νεώτερους χρόνους στο Α.Π.Θ., η άοκνη έρευνά του με βιβλιογραφική αφετηρία το Αρχείο Παπαηλιάκη που βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη, στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, τον οδήγησε σ' ένα εκτεταμένο υλικό, που τού έδωσε την αίσθηση ότι το κεντρικό θέμα είχε σύνθετα χαρακτηριστικά, των οποίων οι αφετηρίες τους οδηγούσαν σε προγενέστερη εποχή, σε παρελθόν ευρύτερο από μισόν αιώνα. Αυτό υπήρξε η αφορμή να ασχοληθεί έπειτα πιο συστηματικά με τη μελέτη της ιστορικής φυσιογνωμίας της περιόδου, που εντάσσεται ανάμεσα στον Κριμαϊκό Πόλεμο και στους Βαλκανικούς Πολέμους.

Για την τιθάσευση, επεξεργασία και αξιοποίηση του πλούσιου υλικού ο συγγραφέας το κατατάσσει αδρομερώς σε δύο βασικές ενότητες: Α' Ιστορική Εισαγωγή 1856 – 1909 και Β' Κύριο Μέρος με κεφάλαια και υποκεφάλαια που δείχνουν εύγλωττα τη δομή και το περιεχόμενο του βιβλίου, όπως (ενδεικτικά): Α' Οι Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης, Οι εξελίξεις στην Οθωμανική Τουρκία, Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, Η Ελλάδα και ο Μακεδονικός Αγώνας, Εκπαίδευση του τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού... Β' Ο Γ.Π. από την Κρήτη στα Άνω Πορρόια Σερρών, Γ.Π. ο διευθυντής και δάσκαλος στα σχολεία των Άνω Πορροίων, Οι ετήσιες σχολικές εξετάσεις κατά το έτος 1908 – 09...

Καθένα από τα Κεφάλαια με τις επί μέρους υποδιαίρεσεις του αποτελεί, τρόπον τινά, συγκροτημένο δοκίμιο ιστορικό και κοινωνιολογικό, αλλά και δοκίμιο για την εκπαίδευση της εποχής σε μια περιοχή όπως το Πορρόια, με αναγραφή διδασκομένης ύλης και μαθητικών εκδηλώσεων, όπου και πληθώρα «πατρίων ποιημάτων», δημοτικών δηλαδή τραγουδιών, τα οποία μαζί με αλλά γνωστών ποιητών και συγγραφέων (Γ. Βιζυηνού, Αλ. Ρίζου Ραγκαβή κ.ά.) δημιουργούσαν τελικά ένα πολυδύναμο παιδαγωγικό αποτέλεσμα, όπως σημειώνει ο κ. Ζιώγας, με ειδικές σπουδές παιδαγωγικής και μακρά θητεία στην εκπαίδευση ως καθηγητής, γυμνασιάρχης, εκπαιδευτικός σύμβουλος και διευθυντής της Σχολής Επιμορφώσεως Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης.

Μετά το Κύριο Μέρος της συγγραφής, ακολουθεί Επίμετρο με γεγονότα και πράξεις εξαιρετικού ενδιαφέροντος για τον περαιτέρω φωτισμό της προσωπικότητας του Γ.Π., όπως: Η σχέση του με την Κομοτηνή και ειδικότερα με τη σημαία της πόλης που πήρε μαζί του ο ίδιος κατά τους Βαλκανικούς πολέμους και την επέστρεψε όταν η Κομοτηνή απελευθερώθηκε, Η μόνιμη διαβίωσή του στη Θεσσαλονίκη έως τον θάνατό του στις 15 Φεβρουαρίου 1944, Η συμμετοχή του σε μια διαδικασία αναγνώρισης ως Μακεδονομάχου, και Η συγγραφή ενός ιστορικού δοκιμίου για την Κρήτη επιγραφόμενο «Οι αγώνες της Κρήτης από της μινωικής εποχής μέχρι της απελευθερώσεώς της. Ομιλία

– Ιστορική μονογραφία του Γ. Παπαηλιάκη, δικηγόρου». Ας σημειωθεί ότι πολλά χειρόγραφα του που τα είχε αφήσει στην πατρική οικογένειά του στην Κάντανο, κήκαν κατά την πυρπόλησή της από τους Γερμανούς το 1941.

Σε Παράρτημα καταγράφονται δωρεές βιβλίων του Γ.Π. σε Πολιτιστικά Ιδρύματα της Θεσσαλονίκης και παραχώρηση του Αρχείου του στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, καθώς και δωρεές αρχαιολογικών αντικειμένων (αγγεία, μικροαντικείμενα χρυσά, νομίσματα, λειτουργικά σκεύη, εικόνες κ.π.ά.) στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης και στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών.

Ακολουθούν Βιογραφικό του Συγγραφέα, εντυπωσιακό για τις σπουδές και τη συγγραφική κ.ά. πολιτιστική δραστηριότητά του, καθώς και Βιογραφικό του συγγενούς του Χρήστου Κων. Ζιώγα, διακεκριμένου πολιτικού μηχανικού, ο οποίος συνέβαλε «στη μεγάλη χαρά και των δύο» να προσφερθούν δωρεάν τα αντίτυπα του βιβλίου στους απανταχού Άνω Πορροϊώτες και σε Ιδρύματα της χώρας μας.

Βιβλιογραφικά, Ευρετήριο κυρίων ονομάτων και Αναλυτικά Περιεχόμενα επιστέφουν την κατά πάντα τεκμηριωμένη πνευματική αυτή δημιουργία του κ.Ζιώγα, για την οποία, ας μου επιτραπεί ως Κρης την καταγωγή και ερευνητής του λαϊκού πολιτισμού της περιοχής Σερρών επί μισόν και πλέον αιώνα, να προσθέσω ότι με τον τίτλο της «Γεώργιος Μ. Παπαηλιάκης και Άνω Πορροία Σερρών» παίρνει και συμβολικό χαρακτήρα επιβεβαίωσης αρρήκτων δεσμών φιλίας μεταξύ του Νησιού του Μίνωα και της Χώρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, σφυρηλατημένων με την αθρόα συμμετοχή Κρητών στον Μακεδονικόν Αγώνα, ο οποίος, όπως τόνιζε ο Ελευθέριος Βενιζέλος σε ομιλία του πριν από τους Βαλκανικούς Πολέμους, λόγοι εθνικοί επιβάλλουν να γίνει το Ευαγγέλιο του Ελληνισμού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ